

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 27 ΜΑΪΟΥ 2013 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Οι απαντήσεις των θεμάτων είναι ενδεικτικές και οι μαθητές ενδέχεται να αξιοποιήσουν κατά την κρίση τους τα βασικά στοιχεία των απαντήσεων.)

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλους Πολιτικά(Α1, 1/Γ1, 2/Γ1, 3-4/6/12)

Α1. Επειδή βλέπουμε ότι κάθε πόλη-κράτος είναι ένα είδος κοινότητας και ότι κάθε κοινότητα έχει συσταθεί για την επίτευξη κάποιου αγαθού (πράγματι όλοι κάνουν τα πάντα για χάρη εκείνου που θεωρούν ότι είναι καλό), είναι φανερό ότι όλες (οι κοινότητες) επιδιώκουν κάποιο αγαθό, κυρίως όμως αυτή που είναι ανώτερη από όλες τις άλλες και κλείνει μέσα της όλες τις άλλες (έχει για στόχο της) το ανώτερο από όλα (τα αγαθά). Αυτή λοιπόν είναι (η κοινότητα) που ονομάζεται πόλη ή πολιτική κοινωνία.

Επειδή όμως η πόλη ανήκει στην κατηγορία των σύνθετων πραγμάτων, όπως όλα εκείνα τα πράγματα που το καθένα τους είναι ένα όλον, αποτελούμενο όμως από πολλά μέρη, είναι φανερό ότι πρώτα πρέπει να ψάξουμε να βρούμε τι είναι ο πολίτης· γιατί η πόλη είναι ένα σύνολο από πολίτες. Επομένως, πρέπει να εξετάσουμε ποιον πρέπει να ονομάζουμε πολίτη και ποιος είναι ο πολίτης. Γιατί για το περιεχόμενο της λέξης πολίτης διατυπώνονται πολλές φορές διαφορετικές μεταξύ τους γνώμες δεν υπάρχει δηλαδή μια γενική συμφωνία για το περιεχόμενο της λέξης πολίτης· με άλλα λόγια κάποιος, ενώ είναι πολίτης σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα, συχνά δεν είναι πολίτης σε ένα ολιγαρχικό πολίτευμα.

B1. Στην ενότητα A1,1/11^η ενότητα («ἐπειδὴ πᾶσαν...ἢ κοινωνία ἢ πολιτική») ο Αριστοτέλης επιχειρεί να δώσει τον πρώτο ορισμό της έννοιας «πόλις» στα Πολιτικά. Η «πόλις», λοιπόν, είναι μια μορφή ανώτερης κοινωνικής συνύπαρξης («ἢ πασῶν κυριωτάτη»), που εμπεριέχει όλες τις άλλες («πάσας περιέχουσα τὰς ἄλλας»), και αποβλέπει στο ανώτερο από όλα τα αγαθά («τοῦ κυριωτάτου πάντων»). Είναι δε «ἢ κοινωνία ἢ πολιτική». Στον ορισμό αυτό μπορούμε να διακρίνουμε το προσεχές γένος της έννοιας «πόλις» και την ειδοποιό διαφορά της.

Συγκεκριμένα, το προσεχές της γένος, δηλαδή η ευρύτερη κατηγορία στην οποία εντάσσεται η έννοια, είναι ο όρος «κοινωνία» («κοινωνίαν τινὰ οὔσαν»), ενώ η ειδοποιός διαφορά της, δηλαδή το ιδιαίτερο εκείνο γνώρισμα που διαφοροποιεί την έννοια του γένους από τις όμοιές της έννοιες, ώστε να προκύψει η οριστέα, είναι το αγαθό στο οποίο αποβλέπει. Ειδικότερα, το αγαθό στο οποίο αποβλέπει, που είναι η ευδαιμονία των πολιτών, είναι το ανώτερο από όλα τα αγαθά των άλλων κοινωνιών και μ' αυτό η «πόλις» επιδιώκει το συμφέρον του συνόλου των πολιτών.

Ο Αριστοτέλης χρησιμοποιεί **παραγωγικό συλλογισμό**, για να αποδείξει ότι η «πόλις» είναι μια μορφή κοινωνικής συνύπαρξης που αποβλέπει σε ένα αγαθό. Σχηματικά ο συλλογισμός του έχει ως εξής:

1η προκείμενη: κάθε κοινωνία - μορφή κοινωνικής συνύπαρξης αποβλέπει σε ένα αγαθό

«πᾶσαν κοινωνίαν ἀγαθοῦ τινος ἔνεκεν συνεστηκυῖαν»

2η προκείμενη: η πόλη-κράτος είναι μια κοινωνία - μορφή κοινωνικής συνύπαρξης

«πᾶσαν πόλιν ὀρώμεν κοινωνίαν τινὰ οὔσαν»

Συμπέρασμα: όλες οι κοινωνίες αποβλέπουν σε κάποιο αγαθό –και– η κυριότερη από όλες τις κοινωνίες αποβλέπει στο κυριότατο από όλα τα αγαθά «πᾶσαι μὲν ἀγαθοῦ τινος στοχάζονται» και «τοῦ κυριωτάτου πάντων».¹

Αντίθετα, οι άλλες μορφές κοινωνίας επιδιώκουν επιμέρους αγαθό για το συμφέρον των μελών τους. Στο κείμενο παρατηρείται ότι ο Αριστοτέλης εξετάζει **τελεολογικά** την έννοια «πόλις» καθώς και τις άλλες μορφές κοινωνικής συνύπαρξης. Εξετάζει δηλαδή τα παραπάνω σε σχέση με τον **σκοπό** για τον οποίο υπάρχουν και τον οποίο προσπαθούν να επιτύχουν. Αφορά, λοιπόν, η πόλη τη γνωστή για τον αρχαίο ελληνικό κόσμο πόλη-κράτος, όπως επικράτησε να αποδίδεται σήμερα ο όρος.²

---

¹ Study4exams.

² Study4exams

B2. Στην Γ1,2/15^η ενότητα ο Αριστοτέλης διευκρινίζει για ποιους λόγους το ερώτημα για την πόλη θέτει το ερώτημα για την έννοια του πολίτη. Με δεδομένο ότι η πόλη είναι μια ολότητα πλήθους πολιτών («ἢ γὰρ πόλις πολιτῶν τι πλήθός ἐστιν»), τι είναι αυτό που κάνει το πλήθος να αποτελεί ολότητα και όχι μια άμορφη μάζα; Για να απαντηθεί το ερώτημα αυτό κρίνεται απαραίτητη πρώτα η διερεύνηση της έννοιας του «πολίτη», δηλαδή αυτού που κάνει κάποιον να ανήκει στα συστατικά στοιχεία του συνόλου που είναι η πόλη. Εύλογα δεν είναι δυνατό να απαντήσουμε στο ερώτημα «τι είναι η πόλη» παρά μέσω της απάντησης στο ερώτημα «τι είναι πολίτης».

α) Ο πολίτης είναι μέρος της πόλης («Ἐπει δ' ἢ πόλις ... πλήθός ἐστιν»): η πόλη ανήκει στην κατηγορία των σύνθετων πραγμάτων («τῶν συγκειμένων»), είναι δηλαδή ένα όλον («τι τῶν ὅλων») που αποτελείται από μέρη («ἐκ πολλῶν μορίων»), τους πολίτες. Η ταυτότητα της πόλης συνθέτει:

Στοιχεία φυσικά (τόπος και άνθρωποι)

Στοιχεία πολιτικά (συνταγματική τάξη και πολιτειακή οργάνωση)

Η σύνθεση των στοιχείων είναι οργανική και από αυτήν την άποψη η πόλη είναι ένα «όλον», δηλαδή ένα οργανικό σύνολο που έχει Μορφή (παράγοντας οργανικής ενότητας των μερών) και Τέλος (καθορισμένο σκοπό).

Επομένως, για να κατανοήσουμε το όλον, δηλαδή την πόλη, πρέπει πρώτα να κατανοήσουμε το μέρος, δηλαδή τον πολίτη και τα χαρακτηριστικά του, αφού ο ρόλος του στην πολιτική τάξη είναι καθοριστικός.

Έτσι, προκειμένου ο Αριστοτέλης να φτάσει στον ορισμό της έννοιας «πόλις», ακολουθεί **την αναλυτική μέθοδο**. Αναλύει δηλαδή, μια γενική, σύνθετη έννοια –στην προκείμενη περίπτωση την έννοια «πόλη»– στα συστατικά της, τα επιμέρους στοιχεία της, τον πολίτη, και εντοπίζει, προσδιορίζει τα χαρακτηριστικά τους. Αντίθετα, στις ενότητες 11-14, στην προσπάθειά του να εξηγήσει πώς γεννήθηκε η πόλη, ακολούθησε τη γενετική μέθοδο.

β) τίνα χρή καλεῖν πολίτην καὶ τίς ὁ πολίτης. Είναι το δεύτερο προκαταρκτικό ερώτημα που χρειάζεται διερεύνηση, για να απαντηθεί το αφητηριακό ερώτημα για τη φύση και τα είδη των πολιτευμάτων. Το ερώτημα για τον πολίτη είναι διμελές και παραπέμπει στο βάθος (τίς ὁ πολίτης) και το πλάτος της έννοιας (τίνα χρή καλεῖν πολίτην). Ο Αριστοτέλης προσανατολίζει την εξέταση α) στη συγκέντρωση των χαρακτηριστικών που συνιστούν την έννοια του πολίτη (τίς ὁ πολίτης) και β) στον προσδιορισμό εκείνων που πρέπει να αναγνωριστούν ως πολίτες σε μια πόλη με κριτήρια την ηλικία, το φύλο, την κοινωνική θέση κ.ά. (τίνα χρή καλεῖν πολίτην).

γ) Ἐλλειψη ομοφωνίας για τον ορισμό της έννοιας «πολίτης» («Ὡστε ... οὐκ ἔστι πολίτης»): πρέπει να διερευνηθεί η έννοια «πολίτης», όχι μόνο για να γίνει κατανοητή η έννοια της πόλης, αλλά και για να διασαφηνιστεί το

περιεχόμενο της έννοιας «πολίτης», για το οποίο δεν υπάρχει ομοφωνία. Έτσι, διαπιστώνουμε ότι διαφορετικά νοείται ο πολίτης σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα και διαφορετικά σε ένα ολιγαρχικό.

Όπως προκύπτει από την ενότητα Γ1, 3-4/6/12//15^η ενότητα το ποιος είναι πολίτης εξαρτάται από το πολίτευμα που ισχύει στην πόλη, γιατί πολίτης είναι αυτός που μετέχει στην άσκηση κάποιας εξουσίας. **Επειδή όμως υπάρχουν διαφορετικά πολιτεύματα με διαφορετικά ποιοτικά γνωρίσματα, ο πολίτης ορίζεται ανάλογα με τα διαφορετικά γνωρίσματα του πολιτεύματος της πόλης του.** Έτσι, μπορεί κανείς να είναι πολίτης σε δημοκρατικό πολίτευμα, όχι όμως και σε ολιγαρχικό ή τυραννικό. Όπως θα εξηγήσει στη συνέχεια του Γ' βιβλίου των Πολιτικών, γίνεται κανείς πολίτης σύμφωνα με τον όρο, δηλαδή τη βάση που καθορίζει το είδος του πολιτεύματος. Η αρετή, ο πλούτος και η ελευθερία είναι οι όροι που διακρίνουν τα πολιτεύματα της αριστοκρατίας, της ολιγαρχίας και της δημοκρατίας αντίστοιχα και καθιστούν κάποιον πολίτη του πολιτεύματος αυτού. Η ελευθερία είναι αναγκαία και επαρκής συνθήκη για να αποκτήσει κανείς την ιδιότητα του πολίτη στο δημοκρατικό πολίτευμα, ενώ στα άλλα πολιτεύματα είναι αναγκαία, αλλά όχι επαρκής.

Γενικά, η μετάβαση από την πόλη στον πολίτη, στην οποία ο Σταγειρίτης ακολουθεί αναλυτική συλλογιστική πορεία, **εξηγείται από τη φύση της πόλης ως όλου, μέρος του οποίου είναι ο πολίτης.** Είναι όμως καθοριστικός ο ρόλος του για την πολιτική και επομένως είναι ανάγκη να αναζητηθούν τα χαρακτηριστικά του, κάτι που ο Αριστοτέλης επιχειρεί στο χωρίο «Ο πολίτης ... ως άπλως εἶπειν». Εδώ ο Αριστοτέλης παρουσιάζει τον πολίτη ως οργανικό μέλος της πόλης με την προϋπόθεση να μετέχει στην πολιτική και τη δικαστική εξουσία.

Πολίτης, λοιπόν, είναι:

- α)** αυτός που συμμετέχει στη δικαστική εξουσία, που έχει δηλαδή το δικαίωμα να δικάζει ως μέλος δικαστηρίου και ειδικότερα του λαϊκού δικαστηρίου της Ηλιαίας («μετέχειν κρίσεως») και
- β)** αυτός που συμμετέχει στην πολιτική εξουσία, αφενός δηλαδή στη διοίκηση του κράτους εκλέγοντας τους ηγέτες της πόλης του και αφετέρου μετέχοντας στα όργανα που λαμβάνουν τις πολιτικές αποφάσεις και νομοθετούν (βουλή, εκκλησία του δήμου) («μετέχειν ἀρχῆς»).

Ο ορισμός αποδίδει την ίδια την ουσία της πόλης, γιατί η πόλη είναι συμβιωτική κοινότητα που διέπεται από σχέσεις εξουσίας μεταξύ των μελών της με το εξής όμως γνώρισμα: η εξουσία ασκείται μεταξύ ίσων. Ο πολίτης, το ίδιο και όλοι οι άλλοι, έχει κάποια μορφή βουλευτικής και δικαστικής εξουσίας στην πόλη. Ανεξάρτητα από το είδος του πολιτεύματος, πολίτης είναι αυτός που αναδέχεται κάποια δικαστική ή βουλευτική εξουσία, αλλά οι

συνθήκες για την απόκτηση της ιδιότητας του πολίτη μεταβάλλονται ανάλογα με τα πολιτεύματα. Οι πολίτες είναι εξ ορισμού ελεύθεροι, γιατί υπάρχουν και πράττουν για χάρη του εαυτού τους και όχι για χάρη άλλων. Υπάρχουν και πράττουν για χάρη της ευδαιμονίας τους που αποτελεί τον τελικό σκοπό της ύπαρξης της πόλης.

Εν ολίγοις, ο «αριστοτελικός» πολίτης είναι αυτός που συμμετέχει στην εκτελεστική και τη δικαστική αρχή. Αυτή η συμμετοχή παρουσιάζεται από τον φιλόσοφο ως το σπουδαιότερο δικαίωμά του, διότι χάρη σε αυτό ο πολίτης διαχειρίζεται τα πολιτικά πράγματα, πολιτεύεται. Ισοδυναμεί με τη συμμετοχή στο σύνολο σχεδόν των λειτουργιών της πόλης - κράτους.

Φυσικά, ο φιλόσοφος αναφέρεται στην πόλη της δημοκρατικής Αθήνας, την πόλη της άμεσης δημοκρατίας, αλλά και σε όσες πόλεις-κράτη είχαν παρόμοια πολιτεύματα, γιατί σε πολιτεύματα ολιγαρχικά ή τυραννικά, όπως αυτά της Σπάρτης και της Κρήτης δεν είχαν όλοι οι πολίτες το δικαίωμα να συμμετέχουν στις λειτουργίες του κράτους.³

B3. Σύμφωνα με τις διδασκαλίες του Αριστοτέλη (**μεταφρασμένο κείμενο/12^η ενότητα**), υπάρχουν τρία είδη κοινωνικών οντοτήτων ή διαφορετικά, ομάδων συνύπαρξης των ανθρώπων: η οικογένεια («ὁ οἶκος, ἡ οἰκία»), το χωριό («ἡ κώμη») και η πόλη-κράτος («ἡ πόλις»). Οι κοινωνικές αυτές οντότητες δημιουργήθηκαν «φύσει», καθώς ο άνθρωπος είναι προορισμένος από τη φύση να μην μπορεί να υπάρξει μόνος του⁴.

Πρώτη μορφή κοινωνικής συμβίωσης αποτελούσε η **οικογένεια** («ὁ οἶκος, ἡ οἰκία»), η οποία ήταν το αποτέλεσμα της φυσικής αναγκαιότητας, του φυσικού «συνδυασμού» του ἄρρενος και του θήλεος. Σκοπός της ήταν η ικανοποίηση των καθημερινών βιοτικών αναγκών του ανθρώπου (ένστικτο αυτοσυντήρησης) και η διαίωσιση του είδους (ένστικτο αναπαραγωγής).

Δεύτερη στη σειρά ερχόταν **το χωριό** («ἡ κώμη»), η κοινωνία που σχηματίστηκε με φυσική εξέλιξη από «πλείονας οἰκίας», από πολλές δηλαδή οικογένειες. Αποτελεί την ανάπτυξη της οικογένειας και όχι κάτι διαφορετικό από αυτή. Σκοπός της ήταν η ικανοποίηση αναγκών ανώτερων από τις καθημερινές. Τέτοιες ήταν η ανάγκη για την προστασία από κινδύνους ή επιθέσεις, αλλά και οι υψηλότερες, πνευματικότερες ανάγκες του, όπως για παράδειγμα η ανάγκη για λατρεία του θείου ή για απόδοση δικαιοσύνης.

Η τρίτη μορφή κοινωνικής συμβίωσης ήταν η **πόλη** («ἡ πόλις»), η οποία αποτελούσε υψηλότερο και ανώτερο τύπο κοινωνίας, γιατί σχηματίστηκε από

---

³ Study4exams

⁴ ΟΕΔΒ, σ. 184-185

τη συνένωση περισσότερων χωριών, συνεπώς και οικογενειών. Ήταν, δηλαδή, φυσική εξέλιξη και ανάπτυξη αυτών των πρώτων μορφών κοινωνίας, το «τέλος» αυτών, η **ολοκληρωμένη, τέλεια κοινωνία**, η οποία ικανοποιούσε τις ηθικές ανάγκες του ανθρώπου. Σκοπός της ήταν όχι μόνο το «ζῆν», η επιβίωση, που και η «κώμη» επεδίωκε και εξασφάλιζε, αλλά το «εὖ ζῆν», δηλαδή η ευδαιμονία, και το υπέρτατο αγαθό της αυτάρκειας. Η αυτάρκεια της πόλης δεν αφορά απλώς τα υλικά αγαθά και την εμπορική της ανάπτυξη, αλλά και την ύπαρξη αμυντικών δυνατοτήτων, συστήματος χρηστής διοίκησης και απονομής δικαιοσύνης. Έτσι, η πόλη καθίσταται αυτόνομη σε όλους τους τομείς

Χρονική προτεραιότητα στον σχηματισμό αυτών των κοινωνιών έχει η οικογένεια και στη μακροαίωνα εξέλιξή τους η πόλη έρχεται τελευταία χρονικά, αλλά αξιολογικά έχει προτεραιότητα απέναντι στις άλλες.

Έτσι, λοιπόν, ένας πιο ολοκληρωμένος ορισμός της θα περιελάμβανε τα ακόλουθα: η πόλη είναι μια τέλεια μορφή κοινωνικής οντότητας, που υπάρχει εκ φύσεως και προήλθε από τη συνένωση άλλων κοινωνικών οντοτήτων, τις οποίες εμπεριέχει. Είναι ανώτερη από όλες τις άλλες, γιατί είναι το τέλος τους, η εξέλιξη, η ολοκλήρωσή τους. Αποβλέπει στο ανώτερο από όλα τα αγαθά, αφού συγκροτήθηκε για να διασφαλίζει τη ζωή των ανθρώπων, στην πραγματικότητα όμως υπάρχει για να εξασφαλίζει την καλή ζωή τους πετυχαίνοντας την ύψιστη αυτάρκεια, που είναι κάτι το άριστο.

Ο Αριστοτέλης χρησιμοποιεί δύο συλλογισμούς, για να αποδείξει ότι η πόλη υπάρχει εκ φύσεως⁵:

Πρώτος συλλογισμός

1η προκείμενη: οι πρώτες κοινωνικές οντότητες (η οικογένεια και το χωριό) υπάρχουν εκ φύσεως

2η προκείμενη: η πόλη είναι εξέλιξη, ολοκλήρωση των πρώτων κοινωνικών οντοτήτων

Συμπέρασμα: άρα, η πόλη υπάρχει εκ φύσεως.

Δεύτερος συλλογισμός

1η προκείμενη: η φύση ενός πράγματος είναι η ολοκλήρωσή του

2η προκείμενη: η πόλη είναι ολοκλήρωση των πρώτων κοινωνικών οντοτήτων (της οικογένειας και του χωριού)

Συμπέρασμα: άρα, η πόλη υπάρχει εκ φύσεως.

---

⁵ Study4exams.

Στην **A1, 1/11η ενότητα** ο Αριστοτέλης προσδιόρισε την έννοια «πόλις» κάνοντας αναφορά στα εξής γνωρίσματά της:

- κάθε πόλη είναι ένα είδος κοινωνικής συνύπαρξης («πᾶσαν πόλιν οὔσαν κοινωνίαν τινα»),
- είναι ανώτερη από όλες τις κοινωνίες και εμπεριέχει όλες τις άλλες («ἢ πασῶν κυριωτάτη καὶ περιέχουσα πάσας τὰς ἄλλας»),
- επιδιώκει το ανώτερο από όλα τα αγαθά («μάλιστα τοῦ κυριωτάτου πάντων»).

Στην **Γ1, 12/16η ενότητα** διευκρινίζεται ότι με δεδομένο ότι πόλη είναι ένα σύνολο πολιτών, που διαθέτει εξουσίες, διατηρείται ως ενιαία ολότητα που υπηρετεί τον τελικό της σκοπό, την ευδαιμονία, η οποία όμως προϋποθέτει αυτάρκεια, γιατί η αυτάρκεια που επιτυγχάνεται στην πόλη, όταν ικανοποιούνται όλες οι ανάγκες ζωής, είναι συνώνυμη με την ευτυχία, το «εὖ ζῆν». Οι άνθρωποι, ως άτομα και σύνολα, επειδή είναι ελλιπή όντα, είναι δυνατόν να είναι ευτυχείς, μόνο αν είναι σε θέση να έχουν επάρκεια, την οποία βρίσκουν μέσα στην πόλη και από την πόλη. Η πολιτική κοινωνία ως πλήρης ύπαρξη, που δεν της λείπει τίποτε και μπορεί να εγγυηθεί το «εὖ ζῆν», είναι αποτέλεσμα της συνειδητής πολιτικής πράξης των πολιτών.

B4. Σελίδα 179: Η αρχαία ελληνική αυτή λέξη δεν είχε τη σημασία που έχει η δική μας λέξη "πόλη". Η αρχαία ελληνική λέξη πόλις αντιστοιχεί μάλλον στη δική μας έννοια "κράτος". Αυτή η πόλις - κράτος είναι στα Πολιτικά μια κοινότητα που την αποτελούν κυβερνώντες και κυβερνώμενοι, ἄρχοντες και ἀρχόμενοι. Είναι ένα όλον που το αποτελούν, όπως θα δούμε, μέρη· τα μέρη αυτά δεν χάνουν μέσα στο όλον τη δική τους φυσιογνωμία. Ως όλον λοιπόν η πόλις - κράτος αποτελείται από ανόμοια μεταξύ τους στοιχεία· μερικά από αυτά ασκούν εξουσία, τα άλλα υπακούουν. Ως όλον η πόλις έχει για στόχο της την ευδαιμονία, κι αυτή πάλι είναι το αποτέλεσμα της αυτάρκειας, της απόλυτης μακάρι ανεξαρτησίας από οτιδήποτε βρίσκεται έξω από την πόλιν.

B5. ενόραση: ὀρῶμεν

σύσταση: **συνεστηκυῖαν, συνεστῶτων**

κατάσχεση: **περιέχουσα, μετέχοντες, ὑπέχειν, μετέχειν**

σύγκλητος: **καλουμένη, καλεῖν**

κειμήλιο: **συγκειμένων**

σκόπιμος: **σκεπτέον**

ἀρχοντας: **ὀλιγαρχία, ὑπάρχει, ἀρχῆς**

ἀφαντος: **φανερὸν**

ρητό: ὁμολογοῦσι, λέγομεν, εἰπεῖν
ἀφιξη: ἱκανόν

Ο.Ε.Φ.Ε.

Γ1.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Θουκυδίδου Ἱστοριῶν Ζ 28

Από κάποιους μέτοικους, λοιπόν, και υπηρέτες τίποτα δεν καταγγέλλεται για τα αγάλματα⁶ του Ερμή αλλά (καταγγέλλονται) κάποιοι ακρωτηριασμοί άλλων αγαλμάτων που είχαν γίνει⁷ πιο πριν από νεαρούς για διασκέδαση και υπό την επήρεια κρασιού και συγχρόνως (καταγγέλλεται) ότι τάχα σε μερικά σπίτια τελούνται τα μυστήρια⁸ για προσβολή. Για αυτά κατηγορούσαν και τον Αλκιβιάδη. Και επειδή υποστήριζαν αυτά κυρίως εκείνοι, οι οποίοι εχθρεύονταν τον Αλκιβιάδη, διότι ήταν εμπόδιο για αυτούς στο να έχουν την αρχηγία των δημοκρατικών⁹ με ασφάλεια, και επειδή νόμισαν ότι, αν τον έδιωχναν από την πόλη, θα μπορούσαν να είναι πρώτοι¹⁰, μεγαλοποιούσαν (τις κατηγορίες) και φώναζαν δυνατά ότι τάχα τα μυστήρια¹¹ και ο ακρωτηριασμός των Ερμών έγιναν με σκοπό την κατάλυση της δημοκρατίας και ότι τίποτα από αυτά δεν έγινε χωρίς εκείνον, προσθέτοντας ως απόδειξη την υπόλοιπη αντιδημοκρατική και παράνομη συμπεριφορά του στις ασχολίες του¹².

- Το κείμενο αποδίδεται, όπως θα μπορούσε να αποδοθεί από έναν μαθητή και όχι από έναν φιλόλογο.

Γ.2 ¹³

τινων: **τινά**

ὑβρει: **ὑβριν**

ὄντι: **οὔσι**

μάλιστα: **μάλα**

ἐπητιῶντο: **ἐπαιτιῶ**

ὑπολαμβάνοντες: **ὑποληφθεῖσι(ν)**

ἐξελάσειαν: **ἐξελῶεν**

ἐβόων: **βοᾶν**

εἴη: **ἔσται**

ἐπράχθη: **πεπράχθω**

---

⁶ Ἡ τις στήλες του Ερμή

⁷ Ἡ (καταγγέλλεται) ότι είχαν γίνει

⁸ Ἡ γινόταν παρωδία των μυστηρίων (εννοεί τα Ελευσίνια μυστήρια)

⁹ Ἡ της δημοκρατικής παράταξης

¹⁰ Ἡ θα γίνονταν αρχηγοί

¹¹ Ἡ παρωδία των μυστηρίων

¹² Ἡ στον τρόπο ζωής του

¹³ Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής Μιχ. Χ. Οικονόμου

Γ3α.¹⁴

περί τῶν Ἑρμῶν: εμπρόθετος προσδιορισμός της αναφοράς στο ρήμα *μηνύεται*

ὑπό νεωτέρων: εμπρόθετος προσδιορισμός του ποιητικού αιτίου στην παθητική μετοχή *γεγεννημένοι*

τά μυστήρια: υποκείμενο στο ρήμα *ποιεῖται* (αττική σύνταξη), προτάσσεται για έμφαση

τόν Ἀλκιβιάδην: αντικείμενο στο ρήμα *ἐπητιῶντο*

δήμου: γενική αντικειμενική στο (ἐπί) *καταλύσει*

αὐτοῦ: γενική υποκειμενική στο *παρανομίαν*

Γ3β.¹⁵

Υπόθεση: *εἰ αὐτόν ἐξελάσειαν* (εἰ + ευκτική)

Απόδοση: *πρῶτοι ἄν εἶναι* (δυνητικό απαρέμφατο εξαρτώμενο από τη μετοχή *νομίσαντες*)

Πρόκειται για εξαρτημένο υποθετικό λόγο, δηλ. υποθετικό λόγο στον πλάγιο λόγο, ο οποίος δηλώνει την απλή σκέψη του λέγοντος¹⁶.

---

¹⁴ Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής Α. Β. Μουμτζάκης, Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Π. Μπίλλα

¹⁵ Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής Α. Β. Μουμτζάκης, Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Π. Μπίλλα

¹⁶ Θα μπορούσε να εκληφθεί και ως υποθετικός λόγος του προσδοκωμένου με υπόθεση, η οποία έχει τραπεί στον πλάγιο λόγο από ἄν + υποτακτική σε εἰ + ευκτική πλάγιου λόγου λόγω της εξάρτησης από ιστορικό χρόνο, και απόδοση δυνητικό απαρέμφατο, το οποίο προκύπτει από δυνητική ευκτική (μελλοντική έκφραση) του ευθέος λόγου, πιο σπάνια εκφορά του προσδοκωμένου.